

Dosušeno!

Příběh záchrany zaplavených archiválií a modelů v letech 2002 -2011

Výstava se koná v Malé galerii stálé expozice Architektury, stavitelství a designu Národního technického muzea - od 17. srpna do 18. prosince 2011

Od velké povodně, kterou Vltava zaplavila střed Prahy, uplynulo v srpnu devět let. Co se od té doby stalo se zaplavenými a poté zamraženými sbírkami? Bylo opravdu nenávratně ztraceno bohatství architektonického a leteckého archivu či cenné dokumenty ze sbírek Národního technického muzea? Na tuto otázku generální ředitel NTM Karel Ksandr odpovídá: „Nikoliv. Tragická očekávání se nenaplnila. Po devíti letech od ničujících povodní jsou všechny archivní materiály NTM vysušeny, a to díky unikátnímu vysoušecímu pracovišti muzea, které bylo vybudováno ihned po povodních a několikaleté vysušování se tak obešlo bez vážných ztrát.“

Povodeň, která se Prahou prohnala v roce 2002, se velmi závažně dotkla i Archivu průmyslového dědictví NTM a Archivu architektury Národního technického muzea. Velká voda tehdy v historické budově karlínské Invalidovny zaplavila desetitisíce archiválií - fotografií, knih a časopisů, plánů, výkresů - architektonické a stavitelské modely a stovky dalších vzácných sbírkových předmětů. Vltavská voda zde dosáhla výše více jak třech metrů.

Po opadnutí vody se zaměstnanci muzea společně s desítkami dobrovolníků pustili do boje s časem. Jejich snahou bylo co největší množství archivního materiálu co nejrychleji opláchnout od hrubých nečistot a zabalit do polyetylenových fólií. Zpracované balíky se skládaly na palety a do mrazírenských rámců a poté zamrazovaly v mrazírenských návěsích nebo kontejnerech a později převážely do mrazíren v Mochově a Kladně, protože letní vedra, plísně a hnilobné bakterie ohrožovaly samotnou hmotnou podstatu zaplavených archiválií. Co nejrychlejším, tzv. „šokovým“ zamražením na -25°C se zhruba 200 kubických metrů archiválií stabilizovalo do stavu, v němž mohly počkat na promyšlené rozmrazení a vysušení. Teoreticky byla tato metoda sice známa a doporučována i celostátními archivními pracovišti, ale prakticky ji v tak velkém měřítku u nás nikdo neuplatnil. Zpětně můžeme konstatovat, že pohotové rozhodnutí o zamražení zaplavených archiválií významnou měrou přispělo k záchraně téměř všech papírových materiálů.

K rozběhu definitivní záchrany papírových archiválií a fotografií došlo již na podzim roku 2002. V Národním technickém muzeu vzniklo nové, specializované oddělení pro vysoušení zamražených archiválií, které nemá ve světě obdoby. Původně se uvažovalo o vysoušení zmrzlých balíků vymrazováním ve vakuu (tzv. lyofilizací), mikrovlnným zářením nebo vysoušením v horkovzdušných sušicích komorách, ale po provedených zkouškách a posouzení bezpečnosti těchto metod pro archiválie byla zvolena pracnější rukodělná metoda, spočívající v ručním rozebírání jednotlivých listů nebo složek z rozmrazených balíků. Oproti hromadným, více či méně automatizovaným poloprůmyslovým a průmyslovým metodám je tato metoda k archiváliím velmi šetrná, protože umožňuje s dokumenty pracovat individuálně.

Výsledkem takového postupu jsou přebrané, suché, čisté a vyrovnané archiválie, které se po desinfekci z velké části mohou bez dalšího ošetření či dokonce nákladného restaurování vrátit zpět do archivů a sloužit k badatelskému studiu.

Díky tomu se vybuďovalo pracoviště, které se masivně začalo zabývat rozmrazováním a vysoušením papírových dokumentů – archiválií všeho druhu šetrnou ruční metodou. Vypracovala se poměrně jednoduchá, ale velmi účinná metodika, jak takový materiál zpracovávat a navracet ve velmi dobrém stavu zpět do archivů.

Po ročním provozu převzal v květnu 2005 nad tímto pracovištěm záštitu Český výbor UNESCO a v roce 2006 ocenila porota celostátní soutěže „Gloria musaealis“ projekt třetím místem v kategorii Počin roku.

Od velké povodně, kterou Vltava zaplavila střed Prahy, uplyne v srpnu devět let. Cesta k záchraně zaplaveného kulturního dědictví nebyla snadná ani levná. Přesto se v těchto dnech bude rozmrazovat a vysušet „poslední balíček“ z těch téměř dvou set kubických metrů archiválií, zamražených v srpnu 2002.

Nyní, kdy už je za námi nejnáročnější zpracování archivního materiálu, máme pracoviště, které může i do budoucna být velmi užitečné. Katastrofy, nehody a havárie se dějí stále a tak může veškerá technologie zůstat v pohotovosti a kdykoliv opět začít plnit naplno svou funkci. V mezidobí se pracovníci tohoto pracoviště – konzervátoři mohou věnovat prevenci a poskytovat poradenskou a konzultační činnost.

Příběh s nadějným koncem přibližuje veřejnosti výstava nazvaná „Dосушено!“. Tato výstava se koná od 17.8. do 18.12. 2011 v Malé galerii stálé expozice Architektury, stavitelství a designu ve třetím patře budovy Národního technického muzea v Praze 7 na Letné.

Statistické údaje:

- výška vltavské hladiny v přízemí budovy Invalidovny v srpnu 2002: 313 cm
- doba, po kterou stála voda v Karlíně: 72 hodin
- při záchraně archiválií průměrně denně přítomno: 40 osob
- počet osob, které pracovaly v OVZA: 96
- celkový počet dobrovolníků: 210 osob
- celkové náklady na vysoušení zamražených archiválií v letech 2002 až 2011: 25.300.000,- Kč
- teplota v mrazárnách: - 24° C
- objem zamražených archiválií: cca 200 m³
- počet vysušených a dezinfikovaných výkresů: okolo 641 000 kusů
- objem vysušených a dezinfikovaných písemností: okolo 7530 archivních kartonů

NÁRODNÍ TECHNICKÉ MUZEUM
KOSTELNÍ 42 > 170 78 PRAHA 7
WWW.NTM.CZ

Mgr. Olga Šámalová

*Vedoucí odboru vnějších vztahů
a prezentace*

Národní technické muzeum

Kostelní 42, 170 00 Praha 7

Email: olga.samalova@ntm.cz

Mob: +420 777 710 826